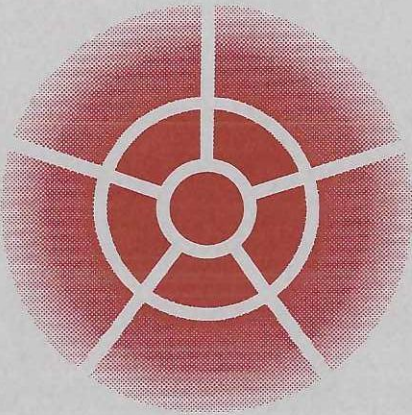
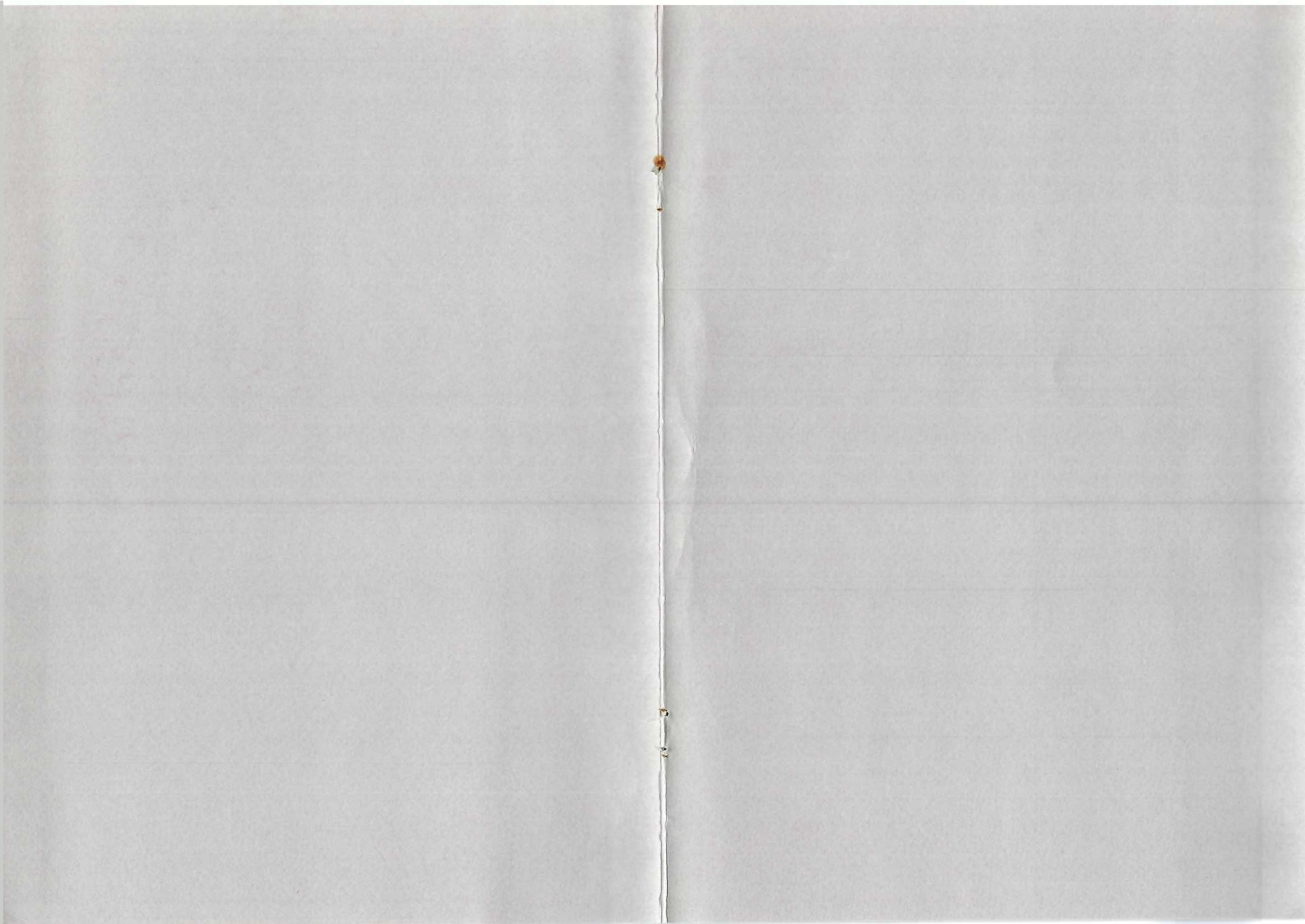

Individuele Psychologische
Verkenningen

47^e jaargang, nr. 1

december 1998

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met drs. J. Bouwman, tel. (024) 3615555.
(De ontwikkeling van het congres wordt mede verzorgd door de Thomas More Academie.)

30 januari 1999:

10.30 uur: workshop **Bemoediging**. De workshop vindt voorafgaand aan de jaarlijkse ledenvergadering plaats. Introducees zijn van harte welkom.

Plaats : Zalencentrum Pax Christi te Utrecht, Hoog Catharijnen, Godebaldkwartier 74.

12.30 : **Jaarlijkse ledenvergadering NWIP.**

47e jaargang

nr. 1 December 1998

INDIVIDUAL PSYCHOLOGISCHE VERKENNINGEN

is een uitgave van
Nederlandse Werkgemeenschap
voor Individual Psychologie

redactie adres:
Potgieterlaan 21
2394 VA Hazerswoude Rijndijk
Tel. (071)3416110
E-mail: fam.kulker@wxs.nl

ACTIVITEITEN

23 en 24 oktober 1998:

Nationaal congres van de Societa Italiana di Psicologia Individuale.

Thema: **Il complesso d' inferiorita della psicoterapia.**

Plaats : Torino

Secretariaat van het congres: Studio Liffredo

Corso Einaudi 20 - 10129 Torino.

Telefoon en fax: (011) 596431

18 november 1998:

Thema: **Zicht op lijden.** (Congres over zinvragen in de gezondheidszorg.)

Plaats: Congrescentrum de Reehorst, Bennekomseweg 24 te Eden.

Tijdens dit congres staat de vraag centraal wat voor zorgverleners een goede omgang is met zinvragen over lijden. Deze goede omgang is wezenlijk voor een goede zorg. In vijf werkgroepen wordt de omgang met specifieke vormen van lijden besproken: het omgaan met chronische en ernstige pijn, met dementie, met vereenzaming, met meervoudig gehandicapten en met lijden in de geestelijke gezondheidszorg.

Zorgverleners hebben vaak een intiem zicht op lichamelijk en geestelijk lijden van patiënten en bewoners: invaliderende ziektes, slechte prognoses, ernstige handicaps, verlies van zin en perspectief in het leven. Zorgverleners richten zich op voorkoming, genezing of verzachting van lijden maar worden ook geconfronteerd met vragen naar de zin en betekenis ervan.

Ook al staan zorgverleners zo dichtbij het lijden, toch kunnen vele factoren het stellen van zinvragen verhinderen. Om er enkele te noemen: de reductie van lijden tot reparabele aandoeningen; een overbenadrukking van efficiency, strakke procedures en beperkte budgetten; een werkdruk die uitsluitend aandacht voor het direct noodzakelijke toestaat; een fitnesscultuur die zich geen raad weet met menselijke kwetsbaarheid en eindigheid; het niet kennen of ontkennen van de zingevende kaders die door religies worden aangereikt.

Zelfs zonder deze belemmerende factoren moet een zorgverlener groeien en rijpen in de omgang met lijden. Hierbij zijn de eigen visies en levensbeschouwelijke opvattingen van een zorgverlener over lijden zeer belangrijk maar ook het inspirerend leiderschap van het instellingsmanagement en de mogelijkheden die het biedt voor scholing en vorming op dit gebied.

Sprekers zijn o.a.: dr. H. Andriessen, psycholoog/therapeut (NVP-NIP); mw. dr. M. Bakker-Winnubst, verpleeghuisarts; drs. G. Eijsink, algemeen directeur Stichting Daelzicht en drs. R. Hekking, pastor Prof. Dubois Stichting. Inlichtingen en aanmeldingen bij het Bureau KVZ (Katholieke Vereniging van Zorginstellingen):
telefoon: (073) 6137272 en fax. (073) 6136447

ISSN: 1382-5089

Alles uit deze uitgave mag geheel of gedeeltelijk worden overgenomen of vermenigvuldigd in welke vorm dan ook, mits met bronvermelding.

Redactie:
Prof. Dr. C.C. De Keyser
Dhr. G.A.L. Kulker

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	4
ICASSI IN LITOUWEN	5
IS TOENEMEND GEWELD SCHADUWZIJDE VAN DE GELIJKHEID?	8
NIEUWS	11
LEDENVERGADERING NWIP: 30 JANUARI 1999	12
ACTIVITEITEN	13

LEDENVERGADERING NWIP: 30 JANUARI 1999

Op zaterdag 30 januari 1999 vindt de jaarlijkse ledenvergadering van de NWIP plaats in Hoog Catharijnen te Utrecht. De ledenvergadering wordt gehouden in het zalencentrum van Pax Christi, zaal 3, Godebaldkwartier 74 Hoog Catharijnen te Utrecht. De vergaderplaats is eenvoudig te bereiken via het openbaar vervoer, Utrecht CS. U loopt het winkelcentrum Hoog Catharijnen in en volgt de bewegwijzering naar het Godebaldkwartier.

Voorafgaand aan de ledenvergadering vindt een workshop plaats met als thema: Bemoediging. De workshop wordt gegeven door Margriet Ebbing en Jacomien Souverijn. Beiden zijn lid van de werkgroep Encouraging Training Nederland. Introducties zijn van harte welkom om deel te nemen aan de workshop.

Bemoediging is een gedrag waardoor iemand zich beter voelt, beter kan functioneren en beter in staat is met zijn problemen en obstakels om te gaan. Bemoediging versterkt iemands gemeenschapsgevoel en zijn gevoel van eigen waarde en is al zodanig een sleutel tot groei en ontwikkeling.

Door middel van zelfbemoediging of het bemoedigen van anderen wordt een groeiproces op gang gebracht. Veranderingen van denken en doen vraagt veel tijd en geduld en kan alleen plaatsvinden in een omgeving waarin mensen het gevoel hebben dat zij, zoals zij zijn, genoeg zijn.

Het programma ziet er als volgt uit:

- 10.30 uur: Ontvangst van de leden en introducties.
- 10.45 uur: Thema: bemoediging.
- 12.15 uur: Sluiten van de inhoudelijke bijeenkomst.
- 12.30 uur: Jaarlijkse ledenvergadering.
- 13.00 uur: Einde ledenvergadering.

Agenda ledenvergadering:

1. Opening en mededelingen van de voorzitter.
2. Verslag van de ledenvergadering d.d. 21 februari 1998.
3. Verslag van de secretaris van het verenigingsjaar 1997/1998.
4. Financieelverslag van de penningmeester over het verenigingsjaar 1997/1998.
5. Verslag van de kascontrole commissie; het verlenen van decharge aan de penningmeester; het benoemen van de nieuwe kascontrole commissie.
6. Begroting verenigingsjaar 1998/1999.
7. Het vervullen van de vacature van secretaris in het bestuur.
8. Wat verder ter tafel komt.
9. Rondvraag en sluiting.

(De stukken voor de jaarvergadering zullen voorafgaand aan de ledenvergadering beschikbaar zijn voor de deelnemers.)

Deze gids is aan te vragen bij Visio, Koninklijk Instituut tot Onderwijs van Slechtzindigen en Blinden, mevrouw A. Withagen, cursuscoördinator, Amersfoortsestraatweg 180, 1272 RR te Huizen, telefoon (035) 6985815.

Een greep uit het aanbod: diagnostiek bij kinderen met een visuele beperking; op weg naar arbeid, hoe doe je dat nou als slechtzindige of blinde jongere? ; verdiepingsdag voor paramedici die werken met slechtzindige of blinde kinderen; themadag vrijetijdsbesteding voor ouders of verzorgers van slechtzindige of blinde kinderen of jongeren; introductiebijeenkomst slechtzindige of blinde leerlingen in het basis- of voortgezet onderwijs; training sociale vaardigheden.

De cursussen zijn over het algemeen gratis.

VOORWOORD

De zomer lijkt al weer lang achter ons te liggen, als Individual Psychologische Verkenningen bij u op de mat valt om gelezen te worden. We zijn ons al weer aan het opmaken voor de feestdagen en de jaarwisseling. Toch liggen mijn vakantie herinneringen mij nog vers in het geheugen, mede omdat ik dit jaar laat ben gegaan. Mijn vakantie stond in het teken van Oost Europa.

In de maand augustus 1998 bezocht ik in Hongarije een instelling voor jeugdhulpverlening in Miskolc om aansluitend deel te nemen aan de jaarlijkse IFCO conferentie over de pleegzorg te Nyíregyháza. Het contact met de collega's in Hongarije stond in het teken van een inhoudelijke samenwerking met als doel tot uitwisseling te komen van kennis over de pleegzorg. Mijn ervaringen van deze dagen en daarna mijn vakantie in Tsjechië sluiten erg aan bij de plenaire lezing van **Rasa Bieliauskaitė** tijdens de ICASSI in Litouwen. Een land in Oost Europa bezoeken geeft zo'n ervaring, als door haar verwoordt. In de Oost Europese landen heeft officieel een omwenteling plaats gevonden, maar wat is er nu eigenlijk veranderd? Veel machthebbers van voor de omwenteling zitten nog op hun oude plaats en heten nu betrouwbaar, democratisch en te vertrouwen te zijn. De dubbelheid die dat in de samenleving oplevert is in het leven van alle dag terug te vinden, naast de enorme inzet die men heeft om het land op te bouwen. In de communicatie met de Oost Europeanen valt op dat zij niet gewend zijn over zichzelf en hetgeen hen bezig houdt te spreken. Niet verwonderlijk vanwege de jarenlange onderdrukking en bezetting, waardoor de verandering vooral op het mentale en geestelijke vlak nog zal moeten plaats vinden, zoals Rasa terecht opmerkt. De Westerling ervaart daardoor in de relatie met de Oost Europeaan de eerder genoemde dubbelheid in hun houding, vermengd met dankbaarheid aan het Westen, die hen ondersteunt en waar alles veel beter zou zijn. De onderlinge communicatie wordt verder bemoeilijkt door het niet tot nauwelijks beheersen van de Oost Europese taal door ons Westerlingen en het mondjes maat Engels of Duits dat de Oost Europeanen spreken. Al met al dus een boeiende onderneming.

Wat mij opvalt is de vaart waarmee in de Oost Europese landen de Individualpsychologie zich ontwikkelt en de moeizaamheid, waarmee in Nederland de Individualpsychologie levend wordt gehouden. Waaraan ligt het toch dat wij er in België en Nederland niet in slagen om een sprankelende vereniging te onderhouden? Zelfs de huidige vacature van secretaris in het bestuur is nog niet opgevuld, omdat zich niemand heeft aangemeld. Daarom nogmaals een dringend beroep op u als leden om te voorzien in een voltallig bestuur!

Tot slot wens ik u het allerbeste voor het komende verenigingsjaar en verwacht u te zien op de jaarlijkse ledenvergadering van 30 januari 1999. (Zie de aankondiging verderop in dit blad.)

Het volgende nummervan Individual Psychologische Verkenningen verschijnt in februari 1999. Kopij en reacties dienen uiterlijk 16 januari 1999 in het bezit te zijn van de redactie. Bij voorkeur in W.P. 5.1 of W.P. 6.1.

Gerard Kulker

NIEUWS.

Promotie onderzoek bij mensen met een aangeboren lage gezichtsscherpte:

Op 30 september 1998 is mevrouw drs. A.J. van de Wege aan de universiteit van Utrecht gepromoveerd op haar proefschrift *Selective attention in low acuity vision: an exploration*.

Ruim 600.000 Nederlanders hebben problemen met het zien. Daarvan zijn zo'n 160.000 zo slechtziend dat ze niet eens de krant kunnen lezen; zelfs niet met een bril of contactlenzen. Vergrijzing is een oorzaak maar ook het gebruik van moderne apparatuur. In het dagelijks leven ondervinden mensen in een vroeg stadium hinder van verminderd gezichtsvermogen; denk maar aan het lezen van het venster van de geldautomaat of de magnetron.

In de revalidatie-instelling van Visio (Landelijke stichting slechtzienden en blinden) wordt onderzocht wat een slechtziende persoon, met een medisch niet te behandelen visuele stoornis, wel en niet kan zien. Door het gebruik van hulpmiddelen, door aanpassingen van de woon- of werkomstandigheden en trainingen van de resterende visuele vermogens kunnen de beperkingen, die iemand in het dagelijks leven ondervindt, verminderd worden. De revalidatie wordt afgestemd op persoonlijke en sociale omstandigheden van de slechtziende persoon.

Om de revalidatiemethoden verder te ontwikkelen heeft Visio het onderzoek naar selectieve aandacht van mevrouw van de Wege mogelijk gemaakt. Mensen met een aangeboren lage gezichtsscherpte hebben problemen met het zien van details. Uit taken met de computer blijkt dat slechtzienden weliswaar langzamer reageren maar dat ze een vergelijkbaar effect vertonen van voorinformatie als de groep zienden. Uit de literatuur op het gebied van selectieve aandacht is bekend dat informatie over de plaats waar de stimulus gaat verschijnen een positief effect heeft op de respons. Uit het onderzoek van Van de Wege komt naar voren dat ook informatie over de vorm van de stimulus een soortgelijk effect kan hebben. Deze bevindingen over het belang van voorinformatie over vorm zijn belangrijk voor het verder ontwikkelen van revalidatiemethoden voor mensen met een aangeboren lage gezichtsscherpte.

(Mevr. Van de Wege studeerde klinische en theoretische psychologie aan de Rijks Universiteit Leiden. Zij werkt sinds 1989 als psycholoog bij Visio. Zij is een van de twee redacteurs van boek 6 uit de Visio reeks genaamd *Visuele stoornissen: van neurofysiologie tot revalidatiepraktijk* dat vertaald is uit het Frans en zeer bondant verschijnt.)

Nadere informatie: Mevr. A.J. van de Wege, telefoon 050 - 5346846.

Uitbreiding cursus aanbod voor slechtzienden en blinden:

Sinds enkele jaren verzorgt Visio cursussen voor slechtziende en blinde kinderen/jongeren tot twintig jaar, hun ouders/opvoeders, leerkrachten, medewerkers van instellingen voor slechtziende of blinde kinderen en volwassenen en anderen die beroepsmatig geïnteresseerd zijn. Voor het eerst zijn de cursussen van de onderwijsinstelling en de regionale revalidatie instellingen in één gids gebundeld.

In dat opzicht mist zij pedagogen in het publieke debat over zorg voor en bescherming van het kind. Er verschijnen wel mooie theoretische verhandelingen, maar zij mist de vertaling naar de opvoedkundige praktijk, waardoor de maatschappij zich bij de aanpak van probleem jongeren eerder richt op de criminologie dan op de pedagogiek.

Door beide door mij genoemde uitgangspunten als richtsnoer een plek te geven, kunnen wij op een constructieve wijze leren omgaan met de nieuw verworven maatschappelijke vrijheden en (on)begrensde mogelijkheden.

Gerard Kulker

ICASSI IN LITOUWEN

In de tweede helft van juli is deze door Dreikurs gestichte internationale zomerschool in Vilnius, de hoofdstad van Litouwen, gehouden. Van de tot dusver georganiseerde 31 Icassi's is dit de tweede in Oost-Europa geweest. Na de omwenteling in het Oosten is de eerste gehouden in Brno in 1993. Dit jaar is het de bedoeling geweest een krachtige impuls te geven aan de ontwikkelingen in diverse Oosteuropese landen. Het gastland was met ruim 40 deelnemers goed vertegenwoordigd. Er waren ook cursisten uit Rusland, Wit-Rusland, Roemenië, Bulgarije en de Tsjechische Republiek. Met hen is ook in kleine groepen van gedachten gewisseld over de vraag hoe in gang gezette ontwikkelingen verder kunnen worden ondersteund. Opvallend is de grote bereidheid hieraan te werken, met name in opleidingen, universiteiten, scholen en gezinnen.

Met soms beperkte middelen wordt een relatief grote groep bereikt. Veel van deze landen kennen inmiddels dan ook een actieve groep/kern, die zich energiek inzet voor de verspreiding van de Individualpsychologische ideeën.

Dit geldt zeker voor Litouwen, waar al enige jaren docenten uit het Westen zijn geweest om enkele cursussen te verzorgen. Zelf had ik dat genoegen in de herfst van 1994 toen ik gedurende een week scholing heb verzorgd aan een groep van 75 docenten in Druskininkai. In het land zelf is nu een tamelijk sterke vereniging voor I.P. werkzaam, die regelmatig bijeenkomsten organiseert. Drijvende kracht hierachter is zeker **Rasa Bieliauskaite**, associate professor aan de universiteit van Vilnius. Zij maakte voor dit jaar deel uit van de staf, verzorgde een cursus, was mede-organisator en gaf een plenaire lezing tijdens Bloc 1 aan het begin van de dag.

Haar toespraak zal ik zo volledig mogelijk weergeven.

Theo Joosten.

Kinderen met problemen.

Rasa Bieliauskaite
Icassi, Vilnius 1998.

In deze toespraak zal ik vooral ingaan op kinderen met problemen in relatie tot de veranderingen, die zich de laatste jaren in Litouwen voltrekken. Individual Psychologie kan ons helpen de kinderen beter te verstaan. Litouwen verandert van een autocratische naar een democratische samenleving.

Individual Psychologie heeft een paradoxale naam: Individual wekt de indruk van individualistisch, gericht op het individu. In feite gaat het echter om de mens in zijn relatie tot de anderen. Als mens zijn we deels afhankelijk van onze omgeving en onze privé-logica.

De problemen die kinderen hier hebben, wil ik in verband brengen met de veranderingen in ons land. Veranderingen zijn ook veranderingen in de geest, in de

mentaliteit. Sociale en psychologische veranderingen gaan hand in hand. In onze gedachten is nog iets achter gebleven van de oude concepten. De veranderingen gaan snel. De kinderen van nu begrijpen soms al niet meer wat het heeft betekend om onder het oude Rusland te leven, terwijl we nog maar acht jaar vrij zijn. Welke verschillen tussen vroeger en nu kunnen we in verband brengen met kinderen en hun ontwikkeling?

Bezetting:

Tijdens de Russische bezetting was er weinig invloed op de omgeving mogelijk; nu wordt invloed op het sociale leven gestimuleerd en verwacht. Er was geen trots op het land, geen identificatie, soms eerder schaamte. Het was niet onze maar hun zaak. Nu is het ons land. Er moet wel een kloof worden overbrugd. Zo moeten we leren de regering niet meer als vijandig te zien; hoewel kritiek op haar normaal is en in alle landen voorkomt. Het gebeurt nog steeds dat we ons niets van de overheid aantrekken: een soort passief en actief ontwijken. Er leeft nog het gevoel van het geen invloed hebben op het beleid.

Voorbeeld: klinische psychologen werkzaam in ziekenhuizen vallen niet meer onder verzekeringen.

Er is een gebrek aan engagement op het sociale vlak; dat is er wel voor familie en vrienden. Wij hebben een mentaliteit van afwachten, van verantwoordelijkheid naar anderen (ouders, leraren) schuiven. In Litouwen hebben veel ouders hun ouderrechten verloren. Er is geen vrijwilligerswerk in inrichtingen of instellingen. Sociale werkers worden slecht betaald. Maar de eerste veranderingen worden zichtbaar: er is een begin gemaakt met een telefonische hulpdienst; er is een centrum voor mishandelde vrouwen.

Psychologische verschillen:

Het is moeilijk om gevoelens uit te drukken; elke familie heeft zijn geheimen. We zijn gewend de vuile was niet buiten te hangen. Dit is sterk beïnvloed door het gegeven dat elke familie wel iemand heeft die is vertrokken, of er is iemand gedeporteerd of een familielid heeft met de Russen samen-gewerkt. Hierover is niet met de kinderen gepraat uit angst dat er iets zou worden doorverteld, hetgeen mogelijk vervelende consequenties voor de familie kon hebben. Aan kinderen is niet geleerd gevoelens te tonen. Dit vormt een risicofactor bij kinderen met problemen.

Interessant is te vermelden dat in research de invloed van televisie op kinderen is onderzocht. Een nevenprodukt van deze onderzoeken toont aan dat kinderen door t.v.-programma's meer over gevoelens gaan praten, over relaties en families. Dit kan wel vaak op een wijze die geleerd wordt in soap-series; over 'modelling' gesproken! Ook dreigt het gevaar dat door de invloed van de televisie het zicht op de realiteit verloren raakt.

Tolerantie:

Een autocratische samenleving is niet tolerant; in het bijzonder niet voor zwakkeren waartoe ook kinderen gerekend worden. Een kind is er alleen om te worden gezien en niet om te worden gehoord. Er is veel controle op kinderen. Dit was in

In dat opzicht legt prof. Schnabel wel de vinger op de zere plek als hij spreekt over de invloed vanuit televisieprogramma's, waarin bepaalde presentatoren het zich misdragen ten opzichte van hun gesprekspartners hebben verheven tot een nieuwe manier van volksvermaak.

Overigens betekent het bovenstaande niet dat ik de toekomst als negatief en problematisch zie. Groeien gaat nu eenmaal gepaard met het afwegen en herinrichten van ons leven. Belangrijk is de koers die wij varen en de intenties die ons handelen sturen door middel van de uitgezette en gekozen koers onze doelen te bereiken. Crisissen zijn bij groei gebruikelijk en bepalend voor de voortgang. We moeten onszelf daarom niet de maat nemen aan de hand van het wel of niet voorkomen van crisissen, maar wel aan de wijze waarop wij deze crisissen oplossen en er van leren.

Ik ben van mening dat er twee belangrijke uitgangspunten als richtlijn moeten gaan dienen voor de wijze waarop maatschappelijke 'crisissen' het hoofd worden geboden:

1. De ontwikkeling van het individu in onze samenleving moet geplaatst worden in de context van de mens als sociaal wezen. De mens kan niet zonder de ander wanneer hij zichzelf wil ontwikkelen. Hij heeft de ander niet alleen als spiegel of partner nodig, maar ook als coach en als aanvulling op zichzelf. Dit uitgangspunt heeft consequenties voor zowel de wijze waarop een probleem wordt gezien als de wijze waarop een probleem wordt aangepakt.

Bijvoorbeeld: Prof. dr. de Savorin Lohman gaf bij haar afscheid van de Universiteit van Amsterdam op 19 september 1998 aan dat uit recent onderzoek is gebleken dat ouders de problemen met hun kinderen heel anders zien dan de hulpverleners. Vanuit het bovengenoemde uitgangspunt kan bij een verschil van mening over de problemen tussen hulpverleners en ouders vanuit de hulpverlening geen constructieve bijdrage worden geleverd aan het oplossen van de problemen in het gezin. Hulpverleners moeten eerst achterhalen hoe de ouders hun situatie ervaren. Rudolf Dreikurs gaf in dat opzicht al eerder aan dat het de eerste taak van de hulpverlener is om samen met de cliënt tot een gedeelde probleemstelling te komen. En dat pas vanuit dat punt gewerkt kan worden aan een verbetering van de situatie.

2. In onze complexe samenleving hebben ouders pedagogisch geschoolde consulenten nodig die hen ter zijde staan in hun opvoedkundige taak. Daar waar in de taak van de ouders wordt waargenomen (kinderdagopvang, school e.d.) moet dit gebeuren vanuit de opdracht van de ouders en als verlengstuk van hun pedagogische verantwoordelijkheid.

Bijvoorbeeld: Prof. de Savorin Lohman is van mening dat wij wel wetten hebben die de persoonlijke privacy beschermen, maar dat we nog moeten uitvinden hoe daar in de praktijk mee moet worden omgegaan. Het recht op privacy wordt volgens haar soms ten onrechte gebruikt om misstanden niet aan de kaak te stellen.

De huidige werkelijkheid ligt mijns inziens genuanceerder, dan prof. Schnabel doet voorkomen. Uit de cijfers van de politie in Den Haag blijkt wel dat overdreven lichtgeraaktheid aan de orde van de dag is. De Haagse politie zette meer dan driehonderd geweldsincidenten uit de eerste helft van 1997 op een rij. Uit deze reeks blijkt dat dodelijke steekpartijen in die periode vrij zeldzaam zijn voorgekomen. Hoewel vaak wordt gedacht dat gewelddelicten plaats vinden in het uitgaansleven, waarbij de daders beneveld zijn door de drank en drugs, bleek uit dit onderzoek dat tweederde van de gewelddelicten in het verkeer plaats vonden en meestal 's middags. Het waren doorgaans onbenullige conflicten over voorrang, voorsorteren of parkeren, die werden beslecht met de vuisten of de autokrik.

Een ander opmerkelijk feit is dat geweld vaak wordt geassocieerd met jongeren, maar dat in de reeks van incidenten juist opvalt hoe snel ouders bijvoorbeeld door het lint gaan, wanneer het ongewenste bemoeienis rond hun kinderen betreft.

Ik ben derhalve van mening dat de oorzaak van het toenemende geweld niet gezocht moet worden in een toenemende gelijkheid tussen mensen. Er is in onze huidige maatschappij eerder sprake van een toenemende ongelijkheid tussen mensen. De individualisering verwijst naar het unieke van iedere mens en naar zijn mogelijkheden om zichzelf waar te maken. Het teveel op zichzelf gericht zijn kan wel een factor zijn die bijdraagt aan het te weinig respect hebben voor anderen en elkaar. Daarbij kunnen en hoeven mensen zichzelf minder grenzen te stellen in een maatschappij waarin bijna alles mogelijk lijkt.

De keerzijde van de medaille van de toenemende ongelijkheid (individualisering) wordt vertegenwoordigd door de groeiende kloof tussen de mensen onderling. Met name wordt het verschil in de maatschappij tussen mensen die het gemaakt hebben en degene die als mislukkelingen worden gezien steeds schrijnender. Iedere dag worden we geconfronteerd met een ideaal mensbeeld - jong, vitaal, goed geschapen, gezond, intelligent en ga zomaar door - een beeld waaraan slechts weinigen van ons voldoen. Het ideaalbeeld in combinatie met de individualisering stimuleert mensen tot zelfverwerkelijking, zelfverheerlijking en een hoge mate van onafhankelijkheid. In zo'n sfeer krijg en verwerf je respect van anderen en ben je er minder op gericht om respect voor anderen te tonen. De mogelijkheden om de eigen behoeften te bevredigen, worden in een sterk veranderende, zich ontwikkelende en consumerend ingestelde maatschappij als maar groter. Grenzen worden voortdurend verlegd en behoeften hoeven nauwelijks te worden uitgesteld.

In tegenstelling tot prof. Schnabel ben ik geneigd het probleem van het toenemende geweld vooral te zien als een gebrek in het opvoedkundig handelen met daarin onvoldoende aandacht voor het overdragen van waarden en normen. Een van de meest belangrijke waarde is het besef dat een mens pas mens is in relatie tot de andere mensen. De mens als sociaal wezen, die niet kan zonder in gemeenschap te leven met andere mensen. Aan dat besef wordt in onze huidige maatschappij te weinig waarde gehecht en inhoud gegeven. Waarden en normen worden in belangrijke mate ook overgedragen door middel van voorbeelden en identificatiefiguren.

Russische scholen sterk. Daar werden bevelen gegeven, was onderdrukking en angst.

Voorbeeld: In een bus werden ouders bekritiseerd als een kind huilde. 'Éen hysterische moeder met een hysterisch kind', zei de buschauffeur tegen mij toen mijn dochter huilde in de bus.

Kinderen werden gezien als iets dat stoorde. Kinderen behoorden ook met 1,5 jaar zindelijk te zijn.

Controle gaat niet gepaard met gevoelens van respect. Slecht gedrag wordt gelijk gesteld aan een slecht kind. Deze houding, van bijvoorbeeld leraren, veranderen is lastig. Opvoeders moeten leren gedrag en daad te onderscheiden.

Onze kinderen zullen deze veranderingen moeten verwerken. In onze basisscholen is meer verandering dan in het voortgezet onderwijs. Vanuit onze basisscholen moeten de veranderingen naar boven worden doorgevoerd. Immers teenagers kennen vele uitdagingen. En controle en intolerantie tonen geen vertrouwen in deze kinderen. Het draagt niet bij aan het oplossen van de problemen.

In de vrije tijd weten teenagers niet wat te doen; ze hangen wat rond. Tijdens de bezetting werd er veel georganiseerd; zoals zomerkampen, sportactiviteiten etc. Wel moet worden opgemerkt dat deze activiteiten vaak sterk ideologisch getint waren. Deze activiteiten zijn verdwenen door een weerzin tegen ideologie en een gebrek aan geld.

Er komen nu voorzichtig nieuwe dingen; ouders zien dat ze zelf iets moeten organiseren net als bijv. in de USA. Maar hier hebben ouders vaak nog de houding van afwachten tot iemand iets organiseert. De kunst- en muziekscholen zijn er nog, maar voor hoelang nog?

Sleutelkinderen:

Het komt veel voor dat beide ouders werken en de kinderen zichzelf moeten redden. Vele kinderen zijn dan alleen thuis of in de 'yard' waar ze samen zijn. Ze moeten zelfstandig zijn, verantwoordelijkheid dragen en er gebeurt veel wat ouders niet weten. Deze kinderen hebben opvang, clubs e.d. nodig.

Een autocratische samenleving draagt bij aan het ontwikkelen van wantrouwen. Individual Psychologie kan helpen dit wantrouwen te verminderen. Het gevaar is groot dat vanuit een autocratische samenleving een anarchie ontstaat. I.P. kan ouders en leraren helpen bij de groei naar een democratische samenleving. Hierbij moet worden beseft dat het niet gemakkelijk is in dit land de ouders te bereiken. Gelukkig ontstaan nu de eerste oudergroepen. Deze ouders zien de ideeën van Dreikurs als praktisch, maar een verandering van houding, van mentaliteit is niet eenvoudig. Democratische scholen ontwikkelen is een voor ons boeiend perspectief.

Tenslotte wil ik opmerken dat natuurlijk een aantal problemen met en van kinderen mondiaal is. Die worden veelal veroorzaakt door een gevoel van inferioriteit, van er niet bij horen. Bemoedigende opvoedingsmethoden en counseling gebaseerd op Individualpsychologische inzichten kunnen helpen bij onze ontwikkelingen naar een democratie.

IS TOENEMEND GEWELD DE SCHADUWZIJDE VAN DE GELIJKHEID?

Deze vraag kwam bij mij op bij het lezen van een artikel van de hand van Peter Giessen in de Volkskrant van 24 september 1998. Zijn artikel, *toenemend geweld is schaduwzijde van de gelijkheid*, gaat uit van een aantal uitspraken van de socioloog prof.dr. P. Schnabel, directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Extreme lichtgeraaktheid is een schaduwzijde van de sterk toegenomen maatschappelijke gelijkheid, meent de professor. Hij baseert zijn uitspraak op het gegeven dat sinds de jaren zestig de machtsverschillen tussen ouderen en jongeren zijn afgenomen, evenals tussen hogere en lagere milieus. Waar men voorheen in de standenmaatschappij nog 'zijn plaats moest kennen', wil men tegenwoordig 'zijn deel hebben'. Bemoeienis van een ander wordt daarbij niet meer zo gemakkelijk geaccepteerd. Tegelijkertijd is de betekenis van het woord respect verschoven. Respect was altijd iets dat je anderen betoonde, een vorm van beleefdheid. In onze huidige maatschappij is respect iets dat je voor je zelf opeist. De ander moet buigen. En als je geen respect toont voor die ander, kun je er eentje krijgen. Aan het begrip assertiviteit wordt, aldus prof. Schnabel, door sommige mensen een geperverteerde draai gegeven. Bij hen betekent het geen zelfbewustzijn, maar fysieke overmacht. Vooral mensen die niet geleerd hebben zich te beheersen, zoals relatief veel jongeren en mensen uit lagere milieus, laten zich niet meer op de kop zitten, denkt prof. Schnabel. Ze weten dat je voor niemand bang hoeft te zijn, als je maar sterk genoeg bent. We willen altijd de leuke kanten zien van de emancipatie van zulke groepen, maar dit zijn de minder leuke kanten die er ook bij horen.

Gevaarlijk en opmerkelijk in de mening van prof. Schnabel vind ik dat hij het probleem van het toenemende geweld in onze maatschappij in zijn oorsprong herleidt tot een probleem tussen de hogere/bezittende en lagere/niet bezittende klassen in de maatschappij. Waarbij hij suggereert dat het probleem van het toenemende geweld in onze huidige maatschappij zich dus vooral zou moeten concentreren bij de lagere klassen, die niet gewend zijn om zich te beheersen en zich daarom te buiten gaan aan hun nieuw verworven vrijheid.

Prof. Schnabel heeft er kennelijk nog nooit van gehoord dat verwaarlozing evenals verwenning hetzelfde probleem oplevert. Men heeft in beide situaties onvoldoende geleerd zichzelf te beheersen en normen te stellen.

Dat respect een wederzijds goed is, is helaas evenmin terug te vinden in het betoog van de professor. Men kan alleen respect ontvangen, als men zelf ook bereid is de ander te respecteren. Ik meen me te herinneren dat in de standenmaatschappij van voorheen eveneens sprake was van een probleem rond respect betonen en het voorkomen van geweld. Ik verwijs hiervoor naar de volksverhalen waarin de lagere klasse respect werd afdwongen door de hogere klasse. Werd er onvoldoende of geen respect betoont aan de hogere klasse, dan werd de onderdrukking ernstiger. Zo stonden er vrijheidshelden op vanuit de lagere klassen, die zich met geweld gingen verzetten. Soms met revoluties als gevolg.